

ОДГОВОР НА ПОТРЕБЕ УЧЕНИКА НА ДАЉИНУ  
ЗА БИБЛИОТЕЧКИМ УСЛУГАМА

**Јелена Ђурђулов\***

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, Београд

Један од актуелних трендова у високом образовању је рапидан пораст образовања на даљину. До скора, ти студенти нису имали приступ богатим документационим изворима који су били доступни онима који студирају у кампусу, што је представљало фактор који подрива квалитет учења на даљину. Међутим, Интернет је то променио. У раду „Одговор на потребе ученика на даљину за библиотечким услугама“, који је на конференцији CO-BISS 2010 представио Sir John Daniel, се испитује како универзитети са наставом на даљину чине библиотечке услуге приступачним и како их њихови студенти користе.

Организација којој предавач припада, “The Commonwealth of Learning”, је специјализована за саветовање влада и институција о учењу на даљину као и о употреби технологије у образовању уопште.

Термин образовање на даљину се примењује на вид образовања који омогућава да се лични контакт студената са професорима сведе на минимум, или да га чак уопште нема. То значи да је потребно применити различите облике комуникационе технологије да би се премостио јаз између наставне институције и корисника њених услуга. Најранији облик учења на даљину био је дописи-

\*djurdjulov@unilib.bg.ac.rs

вањем. Од тада је развијен низ технологија: радио, филм, телевизија, рачунари, ДВД, Интернет, и медији друштвене комуникације као што су Фејсбук или Јутјуб.

У 18. веку економиста Адам Смит је у својој чувеној књизи „Богатство народа“ идентификовао четири основна принципа технологије који су покренули индустријску револуцију 18. и 19. века, а актуелни су и данас. Ови принципи су подела рада, специјализација, економије обима и употреба машина и комуникационих медија.

Питање је може ли технологија имати исти утицај на образовање какав је имала на производњу и понуду других услуга. Владе желе да прошире приступ образовању како било доступно што већем броју грађана, а да одрже добар квалитет са што је могуће нижим трошковима. Ако би то изразили троуглом вектора проблем би био јаснији. Са традиционалним методама учења лицем у лице ово је гвоздени троугао који ако се прошири на једној од страна мора бити умањен на другом. Шири приступ са више студената у учионици ће умањити квалитет. Боља средства за учење увећавају трошкове, а смањење трошкова угрозиће и приступ и квалитет. Коришћење технологије може да трансформише гвоздени троугао у флексибилни.

*Пример: Отворени универзитет Уједињеног Краљевства (UKOU)*

Он има 220.000 студената у академским програмима, не само у Уједињеном Краљевству, пошто је 60.000 студената у прекоокеанским земљама. Последњом приликом када су упоређивани трошкови по дипломираном студенту, на UKOU су зависно од предмета били 60-80% у односу на конвенционалне универзитете.

Међутим, много већи број универзитета нуди студирање на даљину упоредо са часовима у кампусу. То је оно што називамо дво-режимским (*dual-mode*) институцијама. Ула-

гање у материјале за учење на даљину кошта, и има смисла амортизовати ове трошкове кроз што већи број студената, тако што се за дипломске програме одабиру високо специјализоване области којих има мало у понуди универзитета широм света као нпр. металургија праха или форензичка психологија.

Често се мисли да сваки професор може да обухвати и студенте у кампусу и оне који уче на даљину. Искуство, међутим, показује да ако жели да учење на даљину учини одрживим, универзитет мора да подели задатке и специјализује људе за њихово обављање.

Библиотечке услуге су витални елемент подршке студентима.

Предавач је цитирао рад „Етичка питања у пружању библиотечких услуга ученицима на даљину“ од Гила Нидхема са UKOU и Кеј Џонсон са Атабаска Универзитета, мањег отвореног универзитета у Канади у којем се помињу примери студената на даљину чији је успех био ометен лошом библиотечком услугом. Аутори су направили листу обавеза институције у обезбеђивању библиотечких услуга, полазећи, као библиотекари, од свог професионалног етичког кода и свих смерница које су могли да пронађу. Њихова листа се састојала од 10 ставки од којих је цитирано пет: 1. институције морају бити одговорне за обезбеђивање библиотечких услуга својим студентима на даљину; 2. студенти на даљину морају имати приступ једнаком нивоу библиотечких услуга као и студенти у кампусу; 3. студенти на даљину могу имати већу потребу за персонализованим библиотечким услугама него они у кампусу; 4. одбрана интелектуалне својине и избегавање пристрасности; 5. поштовање интегритета информације и интелектуалне својине.

Професори треба да укажу на потребе за библиотечком подршком за курсеве које развијају у раној фази, да би се могао осмислити одговарајући план.

Библиотекари треба да сарађују са факултетима на вежбама из употребе библиотека за студенте на даљину, јер је њима обука како да користе онлајн изворе чак потребнија него обичним студентима.

Иако ће професори направити много оригиналног материјала за своје курсеве, такође ће цитирати и користити друге изворе. Библиотекари имају значајну улогу у томе да им помогну да их пронађу и да обезбеде да институција има одговарајуће дозволе за материјале заштићене ауторским правом.

*Отворени образовни извори (Open Educational Resources-OER)*

Ови материјали, који су обично у дигиталним форматима и слободно доступни за адаптацију и употребу ће бити од огромне користи за универзитете који покрећу учење на даљину. Библиотекари могу бити од велике помоћи особљу факултета да разуме различите верзије Криејтив комонс лиценце које отворени образовни извори користе.

Лакше је показати студентима изворе у физичкој библиотеци него у онлајн окружењу. Међутим, неки сервиси могу бити и персонализовани и аутоматизовани. Библиотека UKOU која има персонал од 90 људи услужује 200.000 студента на даљину има сервис назван

ROUTES који обезбеђује скуп корисних извора за сваки предмет. Њихова релевантност се проверава од стране универзитетског персонала и редовно се ажурирају. Новији сервис MyOpenLibrary као додаток ROUTES-у даје студентима онлајн простор који могу прилагодити својим личним потребама.

Библиотека треба да уважава интегритет информација и интелектуалну својину што покреће мноштво питања у областима информационе писмености и рачунарске етике, као што су мрежни бонтон, рачунарска вируси, сигурност информација, плагијат, копирајт, легално преузимање материјала, лиценце за изворе, ауторизација корисника и складиштење информација. Библиотекари треба да саветују наставни кадар и студенте о копирајту и подучавају информациону етику као део библиотечке обуке.

Један користан начин размишљања о студирању на даљину је да у кампусу подучава професор, док на даљину подучава институција. На сличан начин библиотекари услужују студенте у кампусу појединачно, док студенти на даљину траже услугу од библиотеке као целине, што значи да она мора донекле другачије да се организује да би одговорила на њихове потребе.